

**Zápis z pátého zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků
Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech
konaného dne 22. listopadu 2018**

Dne 22. listopadu 2018 od 14 hodin se na Ministerstvu spravedlnosti konalo páté zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen po řadě „Kolegium“, „Soud“ a „Úmluva“) jako poradního orgánu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudem.

(...)

IV. ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA Z MINULÉ DOBY

APPROACH PROTI ČESKÉ REPUBLIC

Zástupkyně KVZ E. PETROVÁ odkázala na podkladový materiál k problematice zákazu tělesného trestání dětí a připomněla, že v rozhodnutí ze dne 20. ledna 2015 dospěl EVSP k závěru, že Česká republika porušuje článek 17 Charty tím, že ve své právní úpravě nemá zakotven všeobecný zákaz tělesného trestání dětí. I když bylo rozhodnutí vydáno před skoro čtyřmi lety, k jeho výkonu nebyla přijata v podstatě žádná opatření. Dále objasnila, že většina evropských právních řádů takový zákaz obsahuje, zatímco česká právní úprava je v evropském kontextu spíše výjimkou. Zákaz fyzického trestání dětí je obsažen i v judikatuře Soudu (*Tlapak a ostatní proti Německu*). Dále vyzdvihla potřebu rozlišovat mezi tělesným trestáním a týráním, které charakterizuje vyšší intenzita použité síly. Podstatou problému je tělesné trestání v rodinách, nikoliv ve školských zařízeních. Zvláště problematický se zdá být § 884 odst. 2 občanského zákoníku, dle něhož lze výchovné prostředky použít v míře, která je přiměřená okolnostem, čímž v podstatě připouští mírnější formy tělesných trestů. Cílem zákazu jakýchkoli tělesných trestů vykonávaných na dětech však v žádném případě není postihovat rodiče, kteří jich při výchově užijí. Účel zákazu spočívá v hodnotovém východisku, které má být pevně ukotveno v právním řádu. Ruku v ruce se změnou právní úpravy musí být rodičům k dispozici informace o jiných formách výchovného působení na děti (tzv. pozitivní rodičovství). V České republice je obecně vysoká míra tolerance k fyzickému trestání dětí ve formě „bití na zadek“ a pohlavků. Je nutné položit si otázku, proč považujeme bití dospělých obecně za společensky nepřijatelné, zatímco v případě dětí je vnímáme jako přiměřený výchovný nástroj. Přitom většina pachatelů násilných trestných činů byla v dětství bita. Jmenovaná závěrem shrnula, že zákonný zákaz není sám o sobě řešením. Tím je až společně s motivací rodičů k jiným vhodným formám výchovných opatření a změnou pohledu společnosti na fyzické trestání bez rozdílu věku. KVZ již v souvislosti s výkonem rozhodnutí oslovila Úřad vlády, MPSV a MZdr.

Zástupkyně Úřadu vlády D. ŠMÍDOVÁ doplnila, že četné výzkumy dokládají, že tělesné tresty ve výchově nefungují. Úřad vlády vnímá s vážností závazky, které vyplývají z rozhodovací činnosti EVSP. Vzhledem ke stavu veřejného mínění by měla legislativním změnám předcházet osvětová kampaň. Úřad vlády je odhodlán spolupracovat s dotčenými resorty. Jako vhodné se jeví založení pracovní skupiny, která by se danou problematikou dále zabývala.

Zástupce MPSV Z. KAPITÁN předně seznámil přítomné se stanoviskem ministryně práce a sociálních věcí. Ta se v současné době nechystá k legislativním změnám, ale plně podporuje osvětovou kampaň k pozitivnímu rodičovství. Podle jeho osobního názoru lze vyjmenovat mnoho důvodů, proč z hlediska rodiče není účelné uchýlovat se k tělesným trestům. Je tristní, že při pohledu na mapu v podkladovém materiálu je Česká republika izolovaným ostrovem v srdci Evropy, který zákonný zákaz tělesných trestů nemá v právním řádu ukotven. Jeho smyslem přitom skutečně není postihovat rodiče, ale dát jasně najevo naše hodnotové ukotvení. Přitom už dnes by extenzivním výkladem bylo

možné dovodit, že staví-li Listina základních práv a svobod (a podobně též § 884 odst. 2 občanského zákoníku) na účtě k lidské důstojnosti, zakazuje v podstatě jakékoli výchovné prostředky, které se důstojnosti dítěte dotýkají. Tělesné tresty přitom ponižují lidskou důstojnost vždy.

Zástupce NSZ *J. CHROMÝ* ocenil kvalitu podkladového materiálu. K současným možnostem postihu, které materiál zmiňuje, doplnil, že kromě poruchových deliktů, které předpokládají hrubé násilí, zná stávající právní úprava také trestný čin ohrožování výchovy dítěte (§ 201 trestního zákoníku). Ve variantě skutkové podstaty podle § 201 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku dopadá na porušení povinnosti pečovat o dítě či porušení jiné důležité povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti. Uvedený trestný čin je koncipován volněji jako ohrožovací delikt. Vtahuje do hry širší škálu závadového nezvládnutí péče o dítě v rámci rodičovské zodpovědnosti ve vazbě na přiměřenost (nepřiměřenost) výchovných prostředků, dříve ve smyslu § 31 zákona o rodině, nyní podle § 884 odst. 2 občanského zákoníku. Již dnes tedy postih dopadá nejen na případy týrání, ale teoreticky i na mírnější formy fyzického trestání dětí.

Zástupce KVOP *J. ŠVOMA* připomněl, že s osvětovou činností se počítalo již v národní strategii pro roky 2008–2018. Položil tak nepřímý dotaz, čeho se v mezidobí podařilo dosáhnout, když se k dané problematice vracíme znovu po deseti letech.

Zástupkyně Českého helsinského výboru *L. RYBOVÁ* podpořila osvětovou činnost, která však není sama o sobě postačující. Je úkolem odborníků, aby veřejnosti ukázali lepší cestu. Vyjádřila tak souhlas s legislativními změnami. Zároveň připomněla, že v této oblasti jsme setrvale kritizováni i ze strany Výboru OSN pro práva dítěte. Toto téma bude patrně znovu rezonovat za rok, kdy proběhne nový přezkum plnění závazků plynoucích z Úmluvy OSN o právech dítěte ze strany Výboru. Přitom by stačilo toliko deklaratorní ustanovení, že jakékoliv tělesné tresty na dětech nelze považovat za přiměřené. Další nedostatek lze spatřovat v absenci dětského ombudsmana, jehož působnost by se mohla vztahovat i na tuto problematiku.

Zástupkyně Úřadu vlády *D. ŠMÍDOVÁ* potvrdila, že s koncem roku 2018 končí i národní strategie, přičemž nová nebyla zatím přijata. Druhý akční plán byl vládou opakovaně projednáván, načež byl tento úkol úplně zrušen. Budoucnost navazující národní strategie je tedy nejasná.

Zástupce KVZ *VÍT A. SCHORM* přitakal, že určitou slabinu systému lze spatřovat v absenci orgánu, který by se zabýval výlučně právy dětí. Cesta za institucionálním zabezpečením dětských práv se však zdá být v nedohledu. Ocenil ochotu MPSV ujmout se osvětové činnosti, zejména pokud by pro tento účel našlo potřebné finanční prostředky. Otázkou zůstává, kdo by měl zaštitit zřízení pracovní skupiny k dané problematice.

Zástupkyně Úřadu vlády *D. ŠMÍDOVÁ* uvedla, že pokud by to nebyla KVZ, Úřad vlády je připraven se tohoto úkolu zhostit.

Závěry:

Kolegium si je vědomo potřeby ukotvit v právním řádu absolutní zákaz tělesných trestů vůči dětem, bez něhož je stěžejí rozhodnutí EVSP vykonatelné. Předpokladem změn právní úpravy je však současné působení na změnu vnímání této problematiky v očích společnosti, čehož lze dosáhnout prostřednictvím osvětové kampaně. Proto Kolegium uvítalo ochotu a připravenost MPSV zasadit se o podporu pozitivního rodičovství. KVZ, KVOP, Úřad vlády a MPSV se domluví, který z těchto orgánů převezme záštitu nad pracovní skupinou, která by se danou problematikou dále zabývala.

(...)